

Моніторинг російського інформаційного простору

04.09.2025-11.09.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВПК РФ

- i. Ексгенерал США Ходжес: Росія може вести війну ще 1–2 роки¹

Експерт проаналізував невдалі наступи РФ, колосальні втрати та обмежені можливості оборонної промисловості і дійшов висновку — війна у нинішньому форматі для Росії максимум ще 1,5–2 роки.

- ii. РФ у 2025 році планує випустити 57 літаків, 250 танків і 2,5 тис. високоточних ракет — ГУР²

Заступник начальника ГУР Вадим Скібіцький повідомив, що Росія у 2025 році запланувала виробництво 57 сучасних винищувачів (Су-57, Су-35, Су-34, Су-30), майже 250 нових танків Т-90М, близько 1100 бронетранспортерів, 365 артсистем і тисяч модернізованої техніки.

РФ у 2025 році планує випустити 2,5 тис. високоточних ракет («Іскандер», «Кинжал» тощо) та наростити виробництво дронів («Герань», «Гарпія», FPV) — РФ планує довести частку безпілотних систем на полі бою до 40%.

Паралельно зберігається ставка на важке озброєння: танки Т-90, «Армата», Т-80, нові артсистеми та ракети великої дальності. У програмі до 2037 року — модернізація авіації та посилення ракет для війни з НАТО.

¹ <https://tsn.ua/ru/ukrayina/skolko-esche-smozhet-voevat-rossiya-izvestnyy-general-nazval-chetkie-sroki-2906180.html>

² <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2025/09/7/7529736/>

- iii. *РФ зменшила втрати техніки через брак ресурсів та загрозу від дронів³*

Втрати російської бронетехніки влітку 2025-го різко зменшилися: 83 танки та 189 ББМ проти сотень у попередні роки. Причини — брак техніки, виснажені склади та масове знищення дронами (до 75% уражень). Через це РФ застосовує машини точково, переважно для доставки піхоти.

2. Війна майбутнього

- i. *В Австралії презентували лазерну установку Apollo потужністю до 150 кВт⁴*

Лазерна система Apollo від EOS відрізняється масштабованою потужністю від 50 до 150 кВт, що дозволяє адаптувати її під різні завдання.

Вона має зменшений час наведення між цілями і здатна уражати понад 20 малих БПЛА за хвилину. Крім знищення, лазер може «відключати» оптичні сенсори на дистанції до 15 км, осліплюючи розвідувальні системи. Apollo може працювати безперервно за наявності зовнішнього живлення або автономно — з ресурсом до 200 уражень дронів. Система розміщується у стандартному 20-футовому контейнері чи на транспорті, що забезпечує мобільність і швидке розгортання. Лазер має круговий огляд (360°) і вертикальну зону ураження, а також сумісний з існуючими системами ППО та структурами управління НАТО.

3. Підприємства ВПК РФ

- i. *Російський інститут «Ростеху» виробляє заборонені хімічні гранати РГ-Во з деталями від несанкціонованих постачальників⁵*

Розслідування «Схем» встановило, що Інститут прикладної хімії (входить до держкорпорації «Ростех» і з 2022 року знаходиться

³ <https://istories.media/stories/2025/09/09/rossiiskaya-armiya-nachala-teryat-namnogo-menshe-tekhniki-v-chem-prichina/>

⁴ https://t.me/opk_news/44876 ; <https://eos-us.com/defence/high-energy-laser-weapon/apollo/>

⁵ <https://nv.ua/ukraine/events/institut-prikladnoy-himii-dva-zavoda-postavlyayut-komponenty-dlya-himicheskogo-oruzhiya-v-rossii-50542453.html>

під санкціями США, ЄС, Великобританії, Швейцарії, Японії, України) виробляє хімічні гранати РГ-Во з використанням російських компонентів. Постачальники — Саранський механічний завод та «ЄврохімІнвест» — досі не перебувають під західними санкціями.

СБУ вже зафіксувала понад 10 тис. хімічних атак РФ від початку повномасштабної агресії. Чинні союзники України запроваджують додаткові санкції, проте ключові внутрішні постачальники компонентів поки що залишаються поза обмеженнями.

4. Зброя, технології та інше

i. Передача ЗС Росії машин із комплексами «Планшет-М-ІР» від «Ростеху»⁶

Збройні сили Росії отримали партію машин, оснащених автоматизованим комплексом управління артилерією «Планшет-М-ІР», виробленим держкорпорацією «Ростех».

Система забезпечує передачу даних про цілі в режимі реального часу, зокрема з безпілотників, що пришвидшує та підвищує точність виконання бойових завдань.

ii. Су-34МЭ для Алжиру помічений в аеропорту Жуковський⁷

У Жуковському зафіксовано експортний Су-34МЭ у характерному камуфляжі, ймовірно для Алжиру. Ще у 2019 році Алжир уклав контракти з РФ на постачання 14 Су-34МЭ, 14 Су-57Е та 14 Су-35Е з терміном виконання до 2025 року.

Через війну та пріоритетні потреби російської армії постачання для Алжиру були відтерміновані.

⁶ <https://lenta.ru/news/2025/09/05/vs-rossii-poluchili-planshety/>

⁷ https://t.me/opk_news/44888

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в енергетиці

- i. Росія до 2030 року має намір забезпечити внутрішні потреби паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) і суміжних галузей за рахунок російських розробок⁸*

Місцеві розробки становитимуть до 80% від усіх нових ключових технологій, що створюються в світі в цій сфері. Таку мету визначив міністр енергетики Росії Сергій Цивільов, виступаючи на форумі «Рішення для нового технологічного укладу».

Ключовим інструментом для досягнення цієї амбітної мети є реалізація національного проекту «Нові атомні та енергетичні технології», який координують Міненерго, Росатом і Мінпромторг. Як підкреслив міністр, його результатом стане не тільки повна технологічна незалежність, але і створення потужного експортного потенціалу.

Цивільов зазначив, що перед країною стоять два стратегічні завдання. Перше — це технологічний суверенітет, тобто освоєння всіх існуючих у світі критично важливих технологій. «Плануємо, що до 2027-2028 років цей показник досягне 100%», — сказав він.

Друге, ще більш масштабне завдання — перехід до технологічного лідерства. Це означає не просто імпортозаміщення, а випереджальне створення принципово нових рішень, аналогів яким у світі поки не існує.

«Нові атомні та енергетичні технології — це саме технології лідерства. Ми плануємо, що до 2030 року приблизно 80% нових технологій, які у світі в цій галузі будуть створюватися, вони будуть з ключами Росії. І на сьогодні наша компанія Росатом вже визнана світовим лідером з атомних технологій. Ми ці наші свої технології просуваємо і в країнах за кордоном», — повідомив він.

Успішна реалізація цих планів, за словами Цивільова, кардинально зміцнить позиції Росії на глобальній арені. Вже сьогодні Росатом

⁸ https://t.me/Infotek_Russia/8458

визнаний світовим лідером в атомних технологіях і присутній на ринках 75 країн. До 2030 року географія поставок російських енергетичних і атомних технологій збережеться і розшириться, орієнтуючись на ринки дружніх країн із загальною чисельністю населення близько 4 мільярдів осіб.

Раніше в інтерв'ю порталу ІнфоТЕК міністр енергетики Росії Сергій Цивільов говорив, що до 2030 року частка російського обладнання в паливно-енергетичному комплексі (ПЕК) повинна зрости до 90%, а обсяг його виробництва — до 2,719 трлн рублів. Він також зазначав, що російські газові компанії мають потенціал для створення вітчизняного СПГ-заводу повного технологічного циклу, однак галузі для цього потрібно вирішити низку ключових завдань.

2. Імпортозаміщення у верстатобудуванні

і. Курс на імпортозаміщення в верстатобудівній галузі вже дає результати⁹

З 2019 по 2024 рік випуск металорізальних верстатів в Росії зріс у 2,8 рази, а кузняно-пресових машин - у 2,4 рази. Зростає і виробництво верстатів з ЧПУ - 1183 одиниці в 2024 році проти 652 в 2022-му.

Ось тільки поки все це слабо впливає на ринок - згідно з даними АТК+, в 2024 році частка іноземних верстатів з числа закуплених для виробництва склала 98,3%. Російські підприємства придбали за кордоном 693 тис верстатів:

- 71% поставок припало на Китай;
- 7% постачає Тайвань;
- 4% - Японія;
- 3% - Німеччина;
- 2,5% - Південна Корея;
- по 2% - Індія і Туреччина.

І це незважаючи на те, що тільки з кодом ОКВЕД 28.41.1 (виробництво металообробних верстатів) в Росії діє більше 200 організацій. Зрозуміло, що ключовими гравцями є великі холдинги,

⁹ https://t.me/mash_tech/5118

такі як «Стан» і «Станкопром» (обидва - «Ростех»), і незалежні виробники, в тому числі «Саста», ЮЗТС і «Станкомашстрой».

У вартісному вираженні загальний обсяг виробництва галузі в 2024 році склав 89 млрд рублів, що на 28% більше показників 2023 року. У тому числі:

- металообробного обладнання виробили на 63 млрд рублів (+31%);
- ковальсько-пресового - на 18,6 млрд рублів (+23%);
- а деревообробного - на 7,3 млрд рублів (+12%).

Але все ж це зростання в грошовому вираженні, а тому не варто забувати про такий фактор, як інфляція. До того ж, у російської галузі залишається проблема у вигляді високої технологічної залежності і, наприклад, у виробництві верстатів для мікроелектроніки залежність від іноземних комплектуючих перевищує 90%.

Крім відсутності розвиненого внутрішнього виробництва комплектуючих і конкуренції з імпортом, нікуди не зникала і проблема з нестачею кваліфікованих фахівців. А в асоціації «Станкоінструмент» вважають, що гідного майбутнього у галузі не буде без стимулювання попиту і довгострокового держзамовлення.

Уряд РФ затвердив нацпроект «Засоби виробництва та автоматизації», серед ключових цілей якого до 2030 року — досягти 95% технологічної незалежності та подвоїти обсяг виробництва верстатів у порівнянні з 2022 роком. Напевно, до кінця десятиліття цих завдань вдасться досягти. Але є відчуття, що «зі скрипом».

3. Імпортозаміщення в авіації

і. Бе-200 деукраїнізують. А з А-50 все складно¹⁰

Літак-амфібія Бе-200, який використовується для гасіння пожеж, почне льотні випробування в рамках ремоторизації з українських двигунів Д-436 (Мотор Січ) на російські ПД-8. Про такі плани

¹⁰ https://t.me/mash_tech/5131

розповів генеральний конструктор і заступник генерального директора ОАК Сергій Коротков.

А ось з літаком дальнього радіолокаційного виявлення і управління А-50 все трохи складніше. Ростех прийме остаточне рішення щодо їх серійного випуску після завершення поточних робіт.

У лютому минулого року глава держкорпорації Сергій Чemezov говорив, що є плани щодо відновлення колишнього випуску літаків, оскільки вони потрібні ЗС РФ і дуже добре йдуть на експорт. Під час війни було втрачено або пошкоджено кілька А-50, і це теж слід враховувати в планах на виробництво.

4. Імпортозаміщення в ІТ

- i.* Витрати на підтримку старого імпортного ПЗ можна порівняти з повномасштабним переходом на нове російське¹¹

На нещодавно проведеному Технопромі-2025 у Новосибірську експерти вкотре звернули увагу на проблеми імпортозаміщення в ІТ. Наприклад, директор Центру компетенцій з імпортозаміщення у сфері ІКТ Ілля Масух заявив, що половина ПЗ все ще є закордонною, незважаючи на зростання продажів російських розробників. За його даними, загальний обсяг виручки російських ІТ-компаній за 2024 рік зріс на 49% і склав 4,23 трлн рублів. При цьому, незважаючи на частку вітчизняних компаній у закупівлях на рівні 90-95%, обсяг використання ПЗ та апаратних частин становить близько 50%. Ці цифри фахівців з імпортозаміщення, м'яко кажучи, не влаштовують

І щоб простимулювати перехід великого бізнесу на вітчизняні ERP, влада планує прирівняти їх до критичної інформаційної інфраструктури. А в червні уряд доручив Мінцифри до четвертого кварталу сформулювати пропозиції щодо складу учасників і регламенту роботи консорціуму для розробки національної ERP. Завдяки йому сподіваються виробити ключові вимоги до ERP і скоротити терміни впровадження російських систем. На цьому тлі російські вендори нарощують активність і вже пропонують готові рішення для впровадження. Так, вітчизняний розробник «Галактика» у відповідь на запит ринку вже впроваджує вітчизняні рішення з управління підприємствами і заявляє, що вона схожа на звичний іноземний інструмент з точки зору користувацького досвіду.

¹¹ https://t.me/mash_tech/5104

Гендиректор «Галактики» Олексій Телков вважає, що на тлі активного імпортозаміщення одне з найскладніших і найболючіших питань для великого бізнесу – відмова від іноземних ERP-систем. В інтерв'ю РБК він розповідає про реальний стан ринку, доводить, що 87% функціоналу SAP вже доступно в «Галактика ERP», і пояснює, чому витрати на підтримку старого імпортного ПЗ сьогодні порівнянні з повномасштабним переходом на вітчизняне програмне забезпечення.

В середині вересня основні гравці ринку матимуть можливість обговорити можливості російських рішень, нюанси побудови enterprise-архітектури підприємства і реальний досвід імпортозаміщення ERP, EAM і MES.

5. Імпортозаміщення у робототехніці

і. Роботизувати підприємства можна буде зі знижкою 80%¹²

Уряд Санкт-Петербурга відшкодуватиме до 80% від вартості впровадженого на підприємстві робота. Про такі плани розповів начальник управління розвитку промисловості та агропромислового комплексу Комітету з промислової політики Данило Кузьмін.

Все буде виглядати наступним чином:

- на впровадження іноземного роботизованого комплексу відшкодують 30% від його вартості;
- російського - 50%;
- і тільки петербурзького - 80%.

При цьому в поточному порядку передбачається до 10 млн рублів на одну компанію субсидування. На практиці домогтися максимальної компенсації буде непросто, але Кузьмін сподівається, що до кінця року ряд підприємств таку підтримку вже отримає.

¹² https://t.me/mash_tech/5150

6. Імпортозаміщення у електроніці

і. Російським виробникам чіпів заборонять закуповувати іноземне обладнання¹³

Мінпромторг готується стимулювати попит на російське обладнання для виробництва мікроелектроніки: до кінця 2025 року має з'явитися бальна система для визнання його «вітчизняності», а до 2027 року почнуть вводити заборони на закупівлі іноземного обладнання.

Заборони поширюватимуться на закупівлі, що здійснюються за рахунок бюджетних коштів, і тільки на те обладнання, вітчизняні аналоги якого з'являтимуться в реєстрі російської промислової продукції Мінпромторгу. Про це повідомив керівник департаменту електронного машинобудування МНТЦ МІЕТ Яків Петренко.

При цьому критерії для визнання «вітчизняності» з часом змінюватимуться:

- у 2026 році для визнання обладнання російським потрібно буде використовувати російський основний функціональний блок, ПЗ і каркас;
- у 2029 році ще й російський механізм завантаження і переміщення пластин, вакуумні системи, контролер ПЛК;
- до 2032 року потрібно буде використовувати ще й російські системи моніторингу процесу, а також налаштувати сумісність з російськими MES-системами.

Крім цього, до обов'язкових вимог відносяться розробка документації на обладнання, збірка готового виробу, установка і налагодження ПЗ, а також проведення контрольних випробувань.

А самі виробники повинні бути податковими резидентами Росії, бути включеними до списку організацій, що займаються проектуванням і розробкою виробів ЕКБ або радіоелектроніки, мати сервісний центр на території ЄАЕС.

Також доопрацюють і податковий маневр: зараз застосовуються пільги для організацій електронного машинобудування, але розраховувати на них можуть тільки ті підприємства, в структурі виручки яких не менше 70% становить виручка від виробництва і продажу обладнання. Це збираються змінити.

¹³ https://t.me/mash_tech/5147

ii. Державні замовники навчилися обходити правила, щоб купувати тільки іноземне обладнання¹⁴

Державні замовники обходять правило, яке забороняє купувати іноземне обладнання за наявності російського, використовуючи схему «змішаного лота». В один такий лот включаються товари, які мають російські аналоги з реєстру Мінпромторгу, і ті, які таких аналогів не мають. Для таких закупівель правило «другий зайвий», яке забороняє купувати іноземне обладнання за наявності російського, не діє, і в підсумку замовник отримує можливість придбати імпорتنу техніку за всіма позиціями. На таку схему, згідно з даними АНО «ВТ», скаржиться 71% російських компаній у сфері обчислювальної техніки.

А для дотримання національного режиму в «змішаному лоті» заявки повинні розглядатися диференційовано з урахуванням особливостей кожної товарної позиції. Але як пишуть «Ведомости», на ділі цього не відбувається, і російським розробникам доводиться конкурувати з іноземними як за ціною, так і за технічними характеристиками. Крім «змішаних лотів», держзамовники псують життя російським розробникам за допомогою «загороджувальних» вимог у технічних завданнях, помилками при проведенні конкурсних процедур і обґрунтуванням початкової максимальної ціни контракту. На НМЦК компанії вже скаржилися і пропонували переглянути цей механізм.

III. Машинобудування

1. Російські машинобудівні підприємства

i. Ще одне підприємство «Роскосмосу» має великі проблеми¹⁵

Сибірський інститут проектування підприємств машинобудування (Сибпромпроект), що входить до структури «Роскосмосу», оформив «повідомлення про намір боржника звернутися до суду із заявою про банкрутство». Трохи раніше з'явилася інформація про те, що грошей у підприємства немає, зарплати співробітникам не виплачуються з 15 травня. Інститут займається інженерно-технічним проектуванням, управлінням проектами будівництва, виконанням будівельного контролю та авторського нагляду в

¹⁴ https://t.me/mash_tech/5132

¹⁵ https://t.me/mash_tech/5098

інтересах «Роскосмосу». Він веде роботу з НВО Енергомаш, АТ «ЦЕНКІ», «Державний космічний науково-виробничий центр імені М. В. Хрунічева», АТ «КБМ», АТ «ЦНДІмаш», РКК «Енергія».

- ii. *Депутат Державної Думи РФ, член Ради директорів Асоціації «Станкоінструмент» Сергій Морозов відвідав новосибірське підприємство «Високі обороти» — єдиного в Росії виробника мотор-шпинделів для високошвидкісних і прецизійних верстатів¹⁶*

«Міністерство промисловості і торгівлі РФ офіційно присвоїло реєстраційний номер мотор-шпинделю, створеному тут. Це перший випадок в нашій країні, коли такий високотехнологічний продукт отримав статус вітчизняного виробництва».

- iii. *«Пріоритет-2030»: ВятГУ та індустріальний партнер вузу зробили важливий крок на шляху забезпечення технологічного суверенітету Росії в верстатобудуванні¹⁷*

На майданчику Омутнинського металургійного заводу, давнього партнера Вятського державного університету, створено базову кафедру *машинобудування*. Здійснено перший набір студентів. 1 вересня студенти розпочали навчання. «Ці студенти будуть спеціалізуватися на розробці конструкцій і технологій лінійних напрямних – необхідних комплектуючих для сучасних верстатів. Ця продукція користується попитом, її виробництво буде розширюватися за участю фахівців нового формату. Цей стратпроект спрямований на забезпечення технологічного суверенітету Росії в верстатобудуванні через розробку та впровадження інновацій, що забезпечують випуск конкурентоспроможної високотехнологічної бази для верстатів і технологічного обладнання.

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

- i. *Путін встановив жорсткий дедлайн для розвитку рідкоземельної галузі¹⁸*

На Східному економічному форумі Володимир Путін доручив російському уряду затвердити програму розвитку галузі рідкоземельних металів уже до листопада 2025 року. Президент

¹⁶ <https://t.me/stankoinstrument/159>

¹⁷ <https://ritm-magazine.com/ru/news/novosti-otrasli/prioritet-2030-vyatgu-i-industrialnyy-partner-vuza-sdelali-vazhnyy-shag-na-puti>

¹⁸ <https://www.prometall.info/novosti/vladimir-putin-rasskazal-na-vef-ob-uchete-rzm-v-rossii>

підкреслив стратегічну важливість РЗМ як основи для високих технологій, оборонної промисловості, електроніки та енергетики майбутнього.

Росія входить до п'ятірки країн за запасами рідкоземельних металів, але поки не займає провідних позицій у виробництві. У рамках національного проекту "Нові матеріали та хімія" вже виділено 60 млрд рублів на НДДКР, пільгове кредитування, СПІК та тарифні заходи. Амбітна мета - до 2030 року повністю закрити внутрішній попит країни (близько 3 тис. тонн) та зайняти до 12% світового ринку рідкоземельних металів.

- ii. *Росія має достатні запаси рідкоземельних металів без потреби нових відкриттів*¹⁹

Глава Роснедр Олег Казанов заявив, що в найближчий час великих відкриттів родовищ рідкоземельних металів в Росії очікувати не варто – основні запаси вже розвідані. Сьогодні загальні запаси в країні оцінюються в 28,5 млн тонн, тоді як щорічне споживання становить всього 2,1 тис. тонн.

За словами Казанова, подальші відкриття залежатимуть не стільки від геології, скільки від попиту з боку промисловості. Зараз пріоритет зміщується в бік металів, затребуваних в "новій економіці" – міді, золота, свинцю та цинку. Особливо актуальною стає мідь: на одиницю потужності вітростанції потрібно в п'ять разів більше міді, ніж для традиційної генерації енергії.

2. Інвестиції у стратегічні матеріали та розширення видобутку

- i. *"Русолово" підвищує ефективність видобутку олова та вольфраму завдяки новій технології*²⁰

ПАО "Русолово" продовжує дослідно-промислову експлуатацію технології каситеритової флотації на збагачувальній фабриці виробничого комплексу Сонячний. Впровадження інноваційної технології дозволяє залучати до переробки складований напівсухий продукт (кек) та лежалі хвости ключа Довгий, які раніше не оброблялися.

Завдяки новій технології значно зросте ефективність вилучення олова та міді до 80-85%, а вольфраму – до 50%. Каситеритова

¹⁹ <https://t.me/prometallinfo/11707>

²⁰ https://metallplace.ru/news100925_10/

флотація вимагає модернізації всього процесу збагачення, включаючи установку високочастотних грохотів та іншого енергоефективного обладнання. Особливістю технології є подрібнення руди до розміру частинок менше 0,071 мм та використання *жирних кислот таллового масла, олеїнової та гідроксамової кислот та їх похідні*.

ii. *"Аркмінерал" планує створити кластер рідкоземельних металів у Мурманській області*²¹

Компанія "Аркмінерал" активно обговорює з владою Мурманської області створення масштабного кластеру рідкоземельних металів на базі Африкандського родовища. Генеральний директор Андрій Тренін підкреслив, що кластер може включати додаткові потужності та технологічні лінії для переробки руди інших родовищ.

Планується збільшити випуск з початкової потужності фабрики 4-4,5 тис. тонн концентрату РЗМ до 20 тис. тонн на рік. Африкандське родовище, досліджене ще в 1950-1970 роках, містить прогнозні ресурси: 50 млн тонн діоксиду *титану*, *близько 300 тис. тонн ніобію і танталу та 860 тис. тонн рідкоземельних металів*, що робить його одним з найбільших родовищ перовскіт-титаномагнетитових руд у світі.

iii. *"Русал" залучає 1 млрд юанів через облігації*²²

Алюмінієва компанія "Русал" планує зібрати заявки на облігації серії БО-001Р-15 об'ємом не менше 1 млрд юанів 15 вересня. Термін обертання облігацій становить 1,5 року з передбаченими щомісячними купонами. Розрахунки при первинному розміщенні проводитимуться на вибір інвестора в юанях або рублях за офіційним курсом ЦБ РФ.

"Русал" залишається єдиним російським позичальником на китайському борговому ринку. У 2017 році компанія вже розміщувала семирічні облігації на 1,5 млрд юанів на Шанхайській фондовій біржі. На Мосбіржі обертається 13 випусків облігацій компанії, номінованих у різних валютах - юанях, доларах США, дирхамах ОАЕ та рублях.

²¹ <https://1prime.ru/20250909/klaster-862029323.html>

²² <https://www.vedomosti.ru/investments/news/2025/09/09/1137829-rusal-obligatsii>

3. Торгівля стратегічними матеріалами

і. "Норнікель" бачить ризики від можливих мит США на паладій²³

Віце-президент "Норнікеля" Антон Берлін повідомив про суттєві ризики від розпочатого США антидемпінгового та компенсаційного розслідування російського паладію. Комісія з міжнародної торгівлі США (USITC) з 22 липня досліджує, чи завдає шкоди американським виробникам імпорту необробленого паладію з Росії.

Основна загроза полягає в тому, що компенсаційне мито за американським законодавством нараховується заднім числом з моменту отримання петиції. Обсяги російського паладію в США достатньо суттєві, тому це створює значний ризик для експортерів. Альтернативою є перенаправлення поставок в інші регіони, де працюють каталізаторні заводи.

4. Міжнародна співпраця РФ у галузі стратегічних матеріалів

і. Росія пропонує США доступ до рідкоземельних металів в обмін на скасування санкцій²⁴

На Східному економічному форумі голова Асоціації виробників і споживачів рідкісних металів Руслан Дімухамедов оголосив, що Росія розглядає можливість надання Сполученим Штатам доступу до своїх запасів рідкоземельних металів в обмін на відміну санкцій проти російських компаній.

За його словами, російська влада відкрита до діалогу на принципах взаємної вигоди. Раніше Володимир Путін також заявляв про готовність до співпраці з Вашингтоном у цій сфері, а глава РФПІ Кирило Дмитрієв підтвердив, що обговорюються спільні проекти. Такі переговори особливо актуальні, враховуючи домінування Китаю на ринку РЗМ та потребу США в диверсифікації джерел постачань.

²³ <https://1prime.ru/20250904/nornikel-861759735.html>

²⁴ <https://www.gazeta.ru/business/news/2025/09/09/26687516.shtml>

- ii. *Росія обговорює з Китаєм залучення партнерів до розробки родовищ рідкоземельних металів*²⁵

Перший віце-прем'єр Денис Мантуров підтвердив, що Москва вже певний час обговорює з китайськими партнерами можливість їх залучення до розробки родовищ рідкоземельних металів на території Росії. Однак остаточних рішень поки не прийнято, хоча потенційні партнери вже визначені.

Головний інтерес полягає у технологіях вилучення оксидів рідкоземельних металів, якими володіють переважно Китай та США. Враховуючи, що Китай контролює від 70 до 95% світового виробництва РЗМ залежно від конкретного металу, співпраця з китайськими компаніями може стати ключовим фактором успішного розвитку російської рідкоземельної галузі.

V. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

- i. *Іспанія заарештувала грузина за схему постачання обладнання до РФ в обхід санкцій*²⁶

Національний суд Іспанії підтвердив арешт громадянина Грузії, підозрюваного у порушенні санкційного режиму ЄС проти Росії. За даними слідства, він незаконно експортував з Іспанії до Туреччини верстат подвійного призначення FAGIMA Studio 800, який фактично був призначений для російської компанії NEWTON IT.

Слідчі встановили, що у квітні–травні 2024 року обвинувачений обмінювався з російськими партнерами рахунками та транспортними документами, де вартість доставки зі Стамбула до Туапсе і далі в Москву оцінювалась у 12 тис. євро. У нього вилучили печатки компаній з Іспанії, Туреччини та РФ, за допомогою яких він підробляв документи для маскування кінцевого отримувача.

²⁵ <https://www.rbc.ru/politics/08/09/2025/68be98d99a79473518221817>

²⁶ <https://nordicmonitor.com/?pdfemb-data=eyJ1cmwiOiJodHRwc2pcL1wvbm9yZGljbW9uaXRvci5jb21cL3dwLWNvbnRlbnRcL3VwbG9hZHNcLzlwMiVcLzA5XC9TCG Fpbj9BbGV4YW5kZXJfUnVzc2lhX3NhbmN0aW9uX2V2YXNpb24ucGRmliwiaW5kZXgiOiJEsInBkZklEljozNTE2N3Q>

ii. У Нідерландах ліквідували компанію за постачання авіазапчастин до РФ в обхід санкцій²⁷

Окружний суд Гелдерланда ухвалив рішення про заборону та примусову ліквідацію компанії Jet Air Equipment BV (JAE), яка систематично порушувала санкційний режим ЄС проти Росії. Раніше суд у Роттердамі призначив JAE штраф у 165,8 тис. євро за 15–20 незаконних поставок авіазапчастин до РФ, а її директора й єдиного акціонера засудив до 32 місяців ув'язнення.

Суд визнав, що корпоративна культура JAE сприяла умисному обходу санкцій, що становить загрозу міжнародному правопорядку. Діяльність компанії заборонена, акціонера дискваліфіковано на три роки, а прокуратура отримала право призначити ліквідаторів. Повний текст рішення опубліковано 5 вересня.

iii. Китай виділив окремий порт для прийому санкційного російського СПГ²⁸

Китай почав регулярно приймати вантажі зрідженого газу з підсанкційного проекту «Арктик СПГ-2», який понад півтора року не мав ринку збуту через обмеження США. Як повідомляє Bloomberg, вже третій танкер із російським СПГ має розвантажитися у порту Бейхай на півдні КНР.

Цей порт спеціально виділили для прийому санкційного газу, оскільки він має обмежені міжнародні зв'язки. Таким чином Пекін намагається знизити ризики для свого енергетичного сектору та уникнути можливих вторинних санкцій з боку США.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

i. Російсько-китайська торгівля різко скоротилася майже на 20%²⁹

У серпні 2025 року товарообіг між Росією та Китаєм знизився рекордними темпами: імпорт китайських товарів у РФ впав на 16,4% р/р, а закупівлі Китаєм російських товарів — на 17,8%, повідомляє Reuters із посиланням на дані китайської митниці. Це найглибше падіння за три роки війни; у липні скорочення було удвічі меншим.

За січень–травень Китай скоротив закупівлі майже всіх ключових російських ресурсів: нафти — на 11%, нафтопродуктів — на 28%,

²⁷ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBGEL:2025:7445>

²⁸ https://enkorrr.ua/uk/news/kitay_vidliv_specalniy_port_dlya_priyomu_rosyskogo_sankcynogo_spg/264810

²⁹ <https://www.reuters.com/markets/europe/chinas-august-exports-russia-post-biggest-fall-six-months-2025-09-08/>

СПГ — на 13%, вугілля й деревини — на 10%. Спад торгівлі з головним партнером викликав занепокоєння у Кремлі: за даними джерел Reuters, у Москві скаржаться, що Пекін діє не як союзник, а радше використовує ситуацію на власну користь.

ii. Японія закриває всі центри розвитку торгово-економічних зв'язків у Росії³⁰

Уряд Японії ухвалив рішення ліквідувати всі шість філій Японського центру в Росії, повідомив генсек кабінету міністрів Їсімаса Хаясі. Центри працювали в Москві, Санкт-Петербурзі, Нижньому Новгороді, Владивостоці, Хабаровську та Южно-Сахалінську. Вони були символом економічної співпраці між країнами та фінансувалися урядом Японії через посольство в РФ.

Створені у 2000 році, ці установи займалися навчанням японської мови, проведенням бізнес-семінарів у регіонах, стажуваннями в Японії та сприяли встановленню контактів з японськими компаніями. Закриття центрів означає фактичне згортання офіційних торгово-економічних програм Японії в Росії.

3. Платежі

i. Китайські банки блокують платежі російських компаній попри спроби Кремля домовитися³¹

На Східному економічному форумі віцепрезидент «Норнікеля» Антон Берлін заявив, що проблеми з платежами через китайські банки зберігаються, попри неодноразові переговори Путіна з Сі Цзіньпіном. За його словами, після кожного нового пакета санкцій США банки Китаю зупиняють трансакції на кілька тижнів, а акредитиви для російських товарів взагалі не відкриваються.

Берлін оцінив, що вирішення проблеми може зайняти щонайменше два роки. Як варіант, він запропонував посилити секретність міжнародних операцій Росії та в перспективі створити незалежну від Заходу систему трансграничних платежів, де прозорість буде «мінімальною» і контроль — лише для «потрібних регуляторів».

ii. Китай готується вперше за 8 років відкрити ринок юанів для російських енергокомпаній³²

Після візиту Путіна до Китаю Пекін погодився підтримати великі російські енергокомпанії, дозволивши їм випускати так звані

³⁰ <https://www.47news.jp/13134001.html>

³¹ https://ukrrudprom.ua/news/Putin_snova_ne_ugovoril_Si_TSzipina_razblokirovat_rascheti_cherez_kitayskie_banki.html

³² <https://www.ft.com/content/ee8ddacb-79be-4000-a1ed-716d52c60a37>

«панда»-облігації на внутрішньому ринку КНР, повідомляє Financial Times. Це стане першим випадком з 2017 року, коли в Китаї розміщуватимуться російські бонди в юанях (тоді це зробив «Русал» на 1,5 млрд юанів).

Особливо у випуску зацікавлений «Газпром», чий фінансовий резерв за час війни скоротився вчетверо. За словами джерел, китайські регулятори на зустрічі з топ-менеджерами в Гуанчжоу в серпні підтвердили готовність підтримати вихід російських енергогігантів на ринок капіталу КНР.

VI. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції ЄС

i. ЄС оновили список товарів подвійного призначення³³

8 вересня 2025 року Європейська комісія прийняла регламент про оновлення переліку товарів подвійного призначення, що підлягають експортному контролю ЄС, який міститься в Додатку I до Регламенту (ЄС) 2021/821.

Зокрема, це оновлення переліку товарів подвійного призначення ЄС передбачає додавання нових товарів подвійного призначення, включаючи:

- Контроль, пов'язаний з квантовими технологіями (наприклад, квантові комп'ютери, електронні компоненти, призначені для роботи при криогенних температурах, параметричні підсилювачі сигналів, криогенні системи охолодження, криогенні зондові станції для пластин);
- Обладнання та матеріали для виробництва та випробувань напівпровідників (наприклад, обладнання для атомно-шарового осадження, обладнання та матеріали для епітаксialного осадження);
- Сучасні обчислювальні інтегральні схеми та електронні збірки, такі як програмовані користувачем логічні пристрої та системи;
- Покриття для високотемпературних застосувань;

³³ https://t.me/Compliance_Practice/2861

– Обладнання для адитивного виробництва та пов'язані з ним матеріали (наприклад, модифікатори для порошків);

Синтезатори пептидів;

Зміна деяких параметрів контролю та оновлення деяких технічних визначень і описів.

ii. *19 пакет санкцій ЄС*³⁴

ЄС готує 19-й пакет санкцій проти Росії: під удар можуть потрапити близько шести російських банків, криптобіржі, платіжні та кредитні сервіси — пише Bloomberg.

У зоні ризику — фінансові організації, що залишилися поза санкціями, та обхідні механізми розрахунків. У попередній пакет санкцій потрапило багато банків, але найважливіше — що він торкнувся криптосхем транскордонних платежів. Якщо тренд продовжиться (що логічно), ринку доведеться переходити в альтернативні канали, щоб утримати вартість і якість.

Дзвіночок тривожний не стільки для фінансової системи, скільки для бізнесу, який займається зовнішньоекономічною діяльністю. Будь-який механізм може дати збій, включаючи операції через банки і платіжні системи третіх країн. Базовий мінімум — пул з декількох робочих маршрутів, постійний пошук нових схем і увага до пілотів з нацвалютами.

iii. *Примусова ліквідація – додаткова форма відповідальності за обхід антиросійських санкцій ЄС*³⁵

03.10.2024 Окружний суд Роттердама наклав на компанію *Jet Air Equipment BV (JAE)* кримінальний штраф у розмірі 165 826 євро за 15-20 поставок авіаційних запчастин до Росії в порушення заборон з Регламенту ЄС 833, а її єдиний акціонер і одноосібний директор засуджений до 32 місяців в'язниці.

Одним з головних доказів провини стала переписка в *WhatsApp* в червні 2022 року: «*Ми будемо продовжувати поставки, поки нас не заарештують* [ємодзі]. Водій підозрюваного відповідає: «*Згоден* [ємодзі]».

Цей вирок був оскаржений обома сторонами процесу. Паралельно прокуратура Гелдерланда звернулася до суду за

³⁴ <https://t.me/fintexno/6906>

³⁵ <https://t.me/lawsanctions/2317>

місцем реєстрації *IAE* з позовом про її заборону та ліквідацію як юридичної особи, цілі або діяльність якої суперечать громадському порядку.

27 травня Окружний суд Гелдерланда повністю задовольнив позов: діяльність *IAE* заборонена; компанія направлена на примусову ліквідацію; акціонер дискваліфікований на 3 роки; прокуратура має право призначити ліквідаторів. Підстави:

- корпоративна культура *IAE* призводила до умисного і систематичного порушення режиму та обходу економічних санкцій ЄС
- доведені порушення режиму санкцій ЄС становлять загрозу міжнародному правопорядку
- у зв'язку з цим заборона є пропорційним і необхідним заходом для запобігання діям *IAE*, які становлять реальну і серйозну атаку на принципи правової системи та суспільні інтереси

Повний текст рішення був опублікований 5 вересня.

2. Санкції США

і. Рахункова палата США представила доповідь щодо режиму санкцій стосовно Росії³⁶

З початку 2022 року відомства, зокрема Державний департамент, Міністерство фінансів, Міністерство торгівлі, ймовірно отримали додаткові ресурси, відповідно до законів «*Про додаткові асигнування для України*», частину з яких вони використали для введення санкцій і вжиття заходів у сфері експортного контролю. У зв'язку з цим, Рахункова палата США (*The Government Accountability Office*), яка зобов'язана здійснювати нагляд за виділеним фінансуванням, представила доповідь, що стосується режиму санкцій і експортного контролю США щодо Росії.

Основні висновки:

- Відомства США, які відповідають за введення санкцій і вжиття заходів експортного контролю щодо Росії, не встановили чітко сформульованих цілей, пов'язаних з вимірюваними результатами та цільовими показниками для своєї діяльності.

³⁶ <https://t.me/lawsanctions/2323>

- Відомства не можуть повною мірою оцінити прогрес у досягненні цілей, що обмежує можливість Уряду США визначити ефективність санкцій і заходів, прийнятих у сфері експортного контролю, щодо Росії.

Згідно з доповіддю, Рахункова палата запропонувала наступні рекомендації:

Державному секретарю, міністру фінансів США та міністру торгівлі США, зокрема, слід:

- визначити цілі, пов'язані з вимірюваними результатами, а також цільові показники відомств, пов'язані з режимами санкцій та експортного контролю щодо Росії
- оцінити прогрес у досягненні результатів, які відомства встановили

3. Санкції Великобританії

i. Банк притягнуто до адміністративної відповідальності³⁷

8 вересня Служба з застосування фінансових санкцій Великої Британії оголосила про притягнення Vanquis Bank Limited до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про санкції. Хронологія подій, що спричинили реакцію регулятора:

в один день OFSI повідомила Vanquis про включення наступного дня до санкційного списку за терористичними підставами одного його клієнта, але не сказала, кого саме

в день включення о 08-30 у внутрішній системі банку навпроти імені фігуранта загорівся червоний прапорець

проте о 09-43 він спокійно зняв у банкоматі з картки 200 фунтів

через 5 днів він оплатив картою 8,99 фунтів

через 8 днів внутрішній контроль банку автоматично заблокував картку і рахунок фігуранта санкційного списку

і тільки через 13 днів банк відзвітував перед регулятором про виконану роботу

У зв'язку з цим OFSI вважає, що банк порушив вимоги законодавства про санкції у формі порушення заборони на

³⁷ <https://t.me/lawsanctions/2319>

надання санкційній особі фінансових коштів і послуг; а також здійснення операцій з активами особи, які повинні бути заблоковані.

Сам *Vanquis* на своє виправдання «перевів стрілки» на вендорів: один надавав санкційні списки, а другий – послуги з автоматизації скринінгу за ними.

За добу, відведenu на ручну реакцію на прапорець, інцидентом ніхто не займався. При цьому банк був визнаний таким, що добровільно розкрив порушення і співпрацює з владою.

Були встановлені як пом'якшувальні, так і обтяжуючі вину обставини. Тому грошовий штраф на банк не був накладений, а була обрана така форма відповідальності як публікація інформації про факт порушення законодавства.

4. Інше

i. Ціна на російську сиру нафту³⁸

Слідом за Європейським союзом і Великою Британією Канада оголосила про зниження граничної ціни на російську сиру нафту з \$60 до \$47,6. Стеля цін на нафтопродукти російського походження залишилася на колишньому рівні: більш дорогі нафтопродукти (бензин, газойль, дизельне паливо тощо) - \$100, дешевші (мазут та ін.) - \$45.

ii. Вплив санкцій³⁹

Західні санкції, запроваджені проти росії за війну в Україні, позитивно впливають на економічний розвиток, оскільки стимулюють пошук нових можливостей. Про це заявив заступник керівника адміністрації президента рф Максим Орешкін, передає The Moscow Times.

«Думаю, що усвідомлення цього позитивного сприятливого впливу санкцій і торгових обмежень – це те, що зараз почнуть відчувати на собі й такі великі економіки, як Китай та Індія. Я думаю, згодом кожна країна світової більшості проситиме, щоб проти неї ввели санкції, дивлячись на позитивний ефект, який цей процес дає», – сказав Орешкін на зустрічі з експертами у Владивостоці.

³⁸ <https://t.me/sanctionsrisk/3611>

³⁹ <https://t.me/mindua/22343>

Він також заявив, що у світовій торгівлі наразі ключову роль відіграють країни БРІКС та глобального Півдня, а колишні альянси відходять на другий план.

«У нас дійсно є вже все: і нові реальності глобальної економіки, і технології, щоб з'явилася нова архітектура світової торгівлі», – зазначив Орешкін.

Станом на сьогодні проти росії введено близько 22 тисяч санкцій – в цьому рф вже обігнала Північну Корею та Іран і стала світовим лідером. Санкції торкнулися практично всіх великих банків, нафтогазового сектору, імпорту технологій та ІТ-рішень. З росії пішли понад 60% іноземних компаній.

Тим часом США вимагають від Індії та Китаю відмовитися від закупівель російського палива.

Американський президент Дональд Трамп запровадив додаткове мито на індійські товари у 25% за закупівлю нафти з росії. При цьому Трамп відмовився укласти торговельну угоду з Індією, поки країна купує російське паливо.